

Ús públic de la Serra de Tramuntana

Anàlisi dels reptes i propostes dels
diferents actors implicats

TRAMUNTANA XXI

Edita: Tramuntana XXI
Coordinació: Marta Ferriol
Redacció: Josep Soler
Maquetació: Maria Reyero

Foto de portada: Pep Vicens
Gener 2023

Amb el suport de

Índex

Introducció i metodologia	4
Les entrevistes	5
Reptes	6
Idees	8
Administració pública	10
Finançament	13
Participació	16
Conclusions	17

Introducció i metodologia

La tornada a la normalitat després de la pandèmia de la COVID-19 va implicar un augment sobtat de l'activitat humana a la Serra de Tramuntana. L'eliminació de les restriccions de mobilitat, juntament amb la reactivació de la indústria turística, han suposat que tornin a comparèixer tota una sèrie de conflictes associats a l'ús que es fa d'aquest territori. En molts de casos es donen tota una sèrie d'interessos contradictoris que, si bé aparentment excloents, ens obliguen a cercar solucions col·lectives. Això posa en relleu una vegada més la qüestió de la bona governança de la Serra, que ha constituït un dels principals pilars de les demandes de Tramuntana XXI des de la seva fundació.

El paper de TXXI com a entitat que aposta pel consens, així com la seva coneixença i bones relacions amb els agents implicats, fa que sigui una plataforma òptima per a dirigir un procés participatiu amb l'objectiu de redactar un informe de diagnosi i propostes d'acció. Aquest projecte compta amb el suport de Caixa Colonya i el seu programa d'Estalvi Ètic.

El procés consta de les següents set etapes:

1a etapa. Anàlisi de context. Recerca i investigació dels diversos usos en conflicte, així com del marc institucional i la normativa vigent. Identificació dels principals actors implicats. Comprensió dels fonaments teòrics que hi ha darrere aquests elements i que orientaran tot el procés.

2a etapa. Selecció de les entitats i planificació de les entrevistes. Redacció en base de preguntes concretes i comparables.

3a etapa. Entrevistes amb les entitats seleccionades. S'identifiquen de forma clara posicionaments, conflictes, interessos i propostes.

4a etapa. Transcripció de les entrevistes i sistematització de les respostes per tal d'obtenir-ne un resum ordenat.

5a etapa. Redacció d'un primer esborrany d'informe de diagnosi i pla d'acció i propostes concretes.

6a etapa. Organització d'una presentació de l'informe i recull de comentaris i observacions. Jornada de treball.

7a etapa. Recull de posicions i redacció de l'informe final.

Les entrevistes

A continuació s'exposen els resultats obtinguts de la fase d'entrevistes. La informació es mostra seguint l'estructura de la mateixa enquesta, ajuntant a cada apartat les visions dels participants segons afinitats d'interessos i usos. Les entitats entrevistades han estat les següents: Associació de Caçadors de Cans i Llaç, Cooperativa Pagesa de Pollença, Es Coll Gomar, Grup Excursionista de Mallorca, Federació Balear de Muntanya i Escalada, Federació d'Atletisme, Tramuntanyencs (podcast), Associació de Tècnics i Guies de Muntanya, Fita a Fita, Editorial Alpina, Associació de Propietaris, GOB, Grup d'Investigació Sostenibilitat i Territori (UIB), Agents de Medi Ambient, Conselleria Medi Ambient (GOIB), Cap de Servei del Consorci i DI de Territori i Paisatge, Servei de caça del Consell de Mallorca, DI Medi Ambient.

Grups entrevistats segons usos i interessos

Els actors entrevistats es poden agrupar en cinc grans tipologies segons els usos que donen a la Serra de Tramuntana i els interessos que els lliguen a aquest espai.

En primer lloc podem definir l'**ús agroramader, forestal i cinegètic**, això és, la gestió de finques lligada a activitats primàries. Els entrevistats d'aquest grup són principalment pagesos i caçadors propietaris de finques, amb més o manco relació amb cooperatives pageses o associacionisme rural.

En segon lloc, es poden identificar aquells agents que en fan **ús recreatiu sense ànim de lucre**, principalment federacions i clubs de muntanya. Aquestes entitats duen a terme activitats tals com senderisme, travessa de muntanya, carrera de muntanya, barranquisme, escalada, marxa nòrdica, etc. Tot i que generalment es duen a terme de forma no competitiva, també s'hi ha tractat la qüestió de les curses i lligues de i per muntanya. Alguns dels agents entrevistats també fan tasques d'educació i sensibilització ambiental i voluntariat.

El tercer grup que es pot identificar entre els entrevistats són les **empreses de turisme actiu**, a més de l'**Associació de Guies de Muntanya**, que promou la formació tècnica i la defensa del col·lectiu professional. Aquests agents duen a terme activitat econòmica que pot estar vinculada tant al sector turístic com al local (escoles, famílies, entitats, etc.). S'hi inclouen també activitats de lectura del paisatge, itineraris culturals o educació ambiental, entre d'altres. Cal destacar la importància que tenen aquests agents en qüestió de seguretat i informació.

En quart lloc, destaquen aquells participants de la societat civil que tot i no tenir una relació d'utilitat directa amb la Serra o no tenir com a principal activitat el seu ús són agents claus en la seva gestió i conservació. Aquest grup és el més variat, incloent des d'entitats ecologistes a entitats de custòdia del territori, passant per grups

d'investigació vinculats a la Universitat de les Illes Balears. Finalment, destaquen els participants que formen part de l'administració pública, per la qual cosa es situen en un plànol d'actuació diferent dels altres grups: no tenen una relació utilitària

amb la Serra, però tampoc tenen caràcter activista pel que fa a la seva voluntat conservacionista. La seva actuació es basa en la normativa legal vigent i està limitada pels recursos disponibles.

Els reptes

Totes les entitats entrevistades han afirmat haver patit conflictes derivats de l'ús públic, així com problemàtiques generals a la seva activitat quotidiana.

Pel que fa als **gestors agroramaders**, destaquen les disputes de pas, principalment amb agents que en fan ús recreatiu com excursionistes, propietaris de cans o boletaires, és a dir, amb el segon grup. Aquests problemes deriven en qüestions tals com l'abocament de residus, el renou, els cans a l'ou en zona ramadera o el fet que es deixin barreres obertes amb el que això suposa. Hi ha un sentir general que aquestes qüestions en general no es donen tant per una mala intencionalitat com per manca de sensibilització, informació i senyalització. Quant al sector cinegètic, cal diferenciar les activitats tradicionals com filats o caça de cans amb llaç. Aquests actors apunten també a una contradicció amb l'administració pública, tant pel que fa a la prohibició de l'activitat en finques públiques com a zones d'exclusió, ja que asseguren que no es té en compte la diversitat de la pràctica

cinegètica i se'n veuen perjudicades les modalitats de caça tradicional que s'hi anaven practicant secularment i de forma compatible amb els usos i valors ambientals.

Quant als actors que en fan un **ús recreatiu** destaquen els conflictes de pas vinculats a camins catalogats com públics en propietat privada, però també hi ha fortes reivindicacions al voltant de les zones d'exclusió i el seu caràcter restrictiu. Per tant, es pot dir que els principals problemes identificats pel que fa a ús públic són les limitacions amb les quals es troben aquests usuaris per a dur a terme les seves activitats. S'ha de deixar clar que en cap moment es posa en dubte la prioritat de conservació en el cas de les zones d'exclusió, però sí que es critica la seva arbitrarietat i manca de transparència a l'hora d'exposar-ne els motius que els justifiquen.

A banda d'aquesta primera qüestió tots els actors entrevistats coincideixen en el fet que hi ha un excés de residus abocats associat a la massificació i saturació dels

espais naturals. A més, destaca la qüestió de la senyalització, que tots ells consideren insuficient. Els usuaris recreatius consideren, per tant, que existeix manca d'informació i sensibilització. També es destaca el fort renou a les zones pròximes a la carretera, principalment per trànsit de motocicletes d'alta cilindrada a gran velocitat.

El **grup de guiatge i turisme actiu** també destaca els conflictes de pas, principalment amb propietaris privats però també amb finques públiques. Destaquen la diferència entre propietaris locals, amb entesa dels codis i costums de pas, i els nous propietaris estrangers, amb una visió molt més restrictiva de la propietat de muntanya. També es denuncia la brutor amb la qual es troben a la muntanya, així com la saturació de les zones més accessibles, la qual cosa empitjora considerablement l'experiència turística.

Aquest grup considera que existeix una manca de comprensió pel que fa a la importància de l'activitat de guiatge, ja que implica la presència sobre el terreny de persones amb elevats coneixements del terreny i formades també en qüestions de primers auxilis, reduint considerablement les taxes de sinistralitat a la Serra. Això connecta amb la forta denúncia que fa aquest grup a l'intrusisme laboral que pateixen, reivindicant una major inspecció i sobretot reconeixement als professionals acreditats.

El quart grup destaca, en primer lloc, els impactes negatius que té la massificació del territori sobre el paisatge i el medi natural. Alguns dels actors entrevistats destaquen les causes macro que expliquen el fort augment d'ús públic, com el fort procés de turistització que ha patit la Serra. Tot i que aquest grup és el que més prioritza la conservació del medi, s'ha de destacar que en cap cas aquesta tasca es fa incompatible amb l'ús públic. Un exemple clar en són la majoria dels acords de custòdia que duen a terme les entitats de conservació, com el cas paradigmàtic de La Trapa, on el lliure accés és compatible amb el procés de recuperació del paisatge i conservació del medi. Per altra banda, des del Grup d'Investigació en Sostenibilitat i Territori s'adverteix del perill que el model de custòdia sigui una fórmula de privatització de la Serra contrària a l'ús públic. Una via per evitar que això es doni és que els acords de custòdia hagin d'incloure necessàriament un compromís amb el dret d'ús d'aquell espai en cas de ser possible, sempre que aquest sigui compatible amb els objectius de conservació. Això implicaria una major transparència i justificació dels projectes de custòdia de cara a la societat civil.

Finalment, els entrevistats que formen part de l'**administració pública** destaquen la importància de diferenciar les zones massificades de les que no ho són. S'afirma que hi ha llocs concrets de la Serra molt tensionats, però que la majoria d'espais no

tenen un problema recurrent de massificació. Així mateix, recalquen les limitacions de recursos del sector públic com la principal restricció per abordar les problemàtiques detectades. També es fa

incidència que en el cas de la manca de senyalització el factor del vandalisme és rellevant, ja que es troben amb moltes senyals destrossades.

Idees

El **sector agroramader i cinegètic** coincideix en assenyalar les arrels estructurals i històriques on s'enfonsa la qüestió de l'ús públic a la Serra, que ha estat des de fa segles un espai habitat, treballat i transformat per l'ésser humà, arribant a un equilibri ecosistèmic. Aquest equilibri desapareix en unes poques dècades incorporant el territori agrari de la Serra a una lògica de rendibilitat econòmica i competència amb altres sectors com el turístic o l'immobiliari. L'abandonament de les finques i els usos tradicionals ha fet avançar una noció de conservació allunyada de la realitat d'aquests espais. Per contra, el sector defensa que la millor forma de conservar el medi ambient és l'aposta pel sector primari i la gestió del territori.

Pel que fa a qüestions més concretes, es reivindica una major informació i senyalització a les zones amb activitat agrària o ramadera, destacant la importància de fermar els cans i respectar les tanques i barreres, entre altres qüestions. Una opció seria instal·lar panells informatius a aquest tipus d'àrees o començament de camins. És important sensibilitzar els visitants en el fet que es

troben en un espai que és el substrat vital de pagesos i famílies, i fer-ho de forma positiva.

El segon grup d'entrevistats, que engloba les **activitats recreatives**, destaca la importància d'avançar cap a una major entesa amb propietaris, tant privats com administració pública. S'evidencia una bona voluntat per col·laborar i regular l'ús públic, sempre que aquest no es prohibeixi sense raons de pes. Hi ha certa consciència que la majoria de conflictes s'han donat per una manca d'espais de comunicació i diàleg amb la propietat. Es defensa el fet d'estar federat com una certa garantia de seguretat, ordre i consciència ambiental, a més del fet que un club o la Federació en pot respondre com a responsable. És per això que es reivindica que el reconeixement de la federació com a un distintiu a tenir en compte a l'hora de dur a terme aquesta regulació.

A banda d'aquestes qüestions més generals, a aquest grup hi ha un sentir general que la conservació o és integral i s'hi tenen en compte totes les variables o no té sentit. Això té a veure amb el fet que moltes vegades hi ha molta restricció de les

activitats al terreny i molt poca amb altres activitats que poden tenir un impacte major al medi. Per exemple: una zona d'exclusió per excursionistes on hi passen *party boats* amb música a tot volum.

El **col·lectiu de turisme actiu** reivindica ser un interlocutor vàlid amb propietaris, entitats turístiques i administració pública. Es fa molt d'incís amb la forta intrusió laboral que pateix aquest grup. Es demanen accions concretes de conscienciació, però també avançar amb ordenances que puguin regular el mal ús de la Serra com l'abocament de fems. Pel que fa a les rutes, es demana una major col·laboració entre administració pública i privada per permetre el trànsit a les rutes clàssiques. A més es reivindica la major obertura de camins públics amb l'objectiu de reduir la pressió a les finques privades. També destaquen la necessitat de millorar la comunicació entre propietaris i federació o grups excursionistes.

Pel que fa al quart grup, la seva visió més global els permet també assenyalar la necessitat de la recuperació de la gestió de finques i l'activitat agroramadera, en aquest sentit es destaquen com a accions positives el recentment creat [Distintiu Serra de Tramuntana Patrimoni Mundial](#) o la promoció de l'activitat agrària mitjançant les línies de subvenció del Consorci, tot i que s'apunta a la necessitat d'escurçar els seus terminis de pagament. Algunes entitats apunten la mercantilització de l'espai com la principal amenaça, ja que per

molt que s'aposti pel producte local la venda de la terra per usos immobiliaris i especulatius perpetuarà la dinàmica de desposseïció de la pagesia a la Serra. És per això que s'hauria de fer una aposta clara per prioritzar el valor d'ús del territori, tant pel que fa a la producció d'aliments, com les externalitats mediambientals positives o el dret al gaudi del medi natural per part de la població en general.

Com és obvi, el sector públic presenta una major claredat pel que fa a les solucions. Pel que fa a l'augment de pressió humana sobre la Serra, es destaca que aquesta es dona en punts i moments molt concrets, per la qual cosa **és clau disposar d'indicadors precisos per conèixer l'afluència als espais de la Serra**. S'apunten com a possibles propostes a la compra d'informació big data per part de l'Observatori de Turisme Sostenible o a la instal·lació de sistemes sensors comptadors com els que hi ha a l'Albufera des Grau, a Menorca.

Per destensiar aquests punts, es remarca la importància d'ampliar la Xarxa d'Àrees Recreatives, principalment a zones periurbanes. Això permetria relocalitzar els usuaris de la Serra segons interessos, reduint l'afluència de visitants a les zones més muntanyoses. Les rutes senderistes ja impliquen un Pla Especial que n'estudia l'impacte ambiental i s'actua en conseqüència. No pensen que s'hagi arribat a un punt de massificació com per limitar-ne l'ús.

Administració pública

En aquest apartat de l'entrevista s'ha valorat la concepció que tenen els entrevistats del conjunt de les institucions públiques. En primer lloc, es demanava per la institució de referència pel que fa a qüestions relacionades amb ús públic a la Serra, mentre que la segona pregunta incideix en la valoració que fan els entrevistats del marc legal de gestió vigent, centrant-se principalment en el Pla d'Ordenació de Recursos Naturals i en la Llei de Camins.

Referencialitat

La pregunta sobre quina és la institució pública de referència quan es tracta de qüestions relacionades amb la Serra no té una resposta clara. De fet, en aquest punt es mostra la poca claredat a l'hora de definir quin és l'actor principal quant a governança de la Serra. No hi ha cap grup dels entrevistats on s'hagi donat una sola resposta a aquesta pregunta. Per a alguns és el Govern i la Conselleria de Medi Ambient, per altres el Consorci o fins i tot els Ajuntaments. Malgrat aquesta desinformació, es pot dir que hi ha una certa consciència que les qüestions relacionades amb la conservació del medi natural corresponen al GOIB, potser perquè d'ell depèn també la gestió de control, per exemple a través dels Agents de Medi Ambient. A més, des de la creació de la figura de Patrimoni Mundial ha crescut la percepció del Consell com a

agent de referència, principalment a causa del Consorci Serra de Tramuntana. Aquesta institució es pren com a referència no tant en qüestions mediambientals com patrimonials o paisatgístiques, molt lligades a les activitats econòmiques com l'agroramaderia, però també pel fet que el Consell gestiona la Ruta de Pedra en Sec, un dels puntals de les activitats recreatives.

El fet que el Govern assumeixi les tasques de control i gestió mediambiental fa que hi hagi una major percepció del Consell com a institució més conciliadora entre diferents usos. Això es reforça també pel fet que el Consorci gestiona moltes línies de subvencions per a la gestió del patrimoni i desenvolupament econòmic i turístic.

Marc legal i normatiu

La valoració del marc legal ha orbitat principalment al voltant del Pla d'Ordenació de Recursos Naturals de la Serra de Tramuntana i de l'anomenada Llei de Camins.

Dins el primer grup entrevistat **cal diferenciar en aquest punt els gestors agroramaders del sector cinegètic**, ja que mentre el primer no es veu afectat per les zones d'exclusió, alguns caçadors sí que s'hi veuen perjudicats. Defensen que es tenguin en compte la modalitat de caça i la temporada, ja que hi ha modalitats tradicionals poc renoueres i respectuoses amb l'entorn que s'haurien de valorar a

l'hora de delimitar els usos i les zones. Quant a la Llei de Camins hi ha un sentir comú que el contingut és bo, però falla la seva aplicació i complexitat, per la qual cosa s'ha de fer més clara i eliminar la inseguretat jurídica que suposa per als propietaris. Els camins que afecten més a l'activitat agroramadera són aquells que duen a les finques i havien estat històricament de pas per ramats. A alguns camins privats s'hi ha restringit l'accés a vehicles. Els entrevistats coincideixen que la llei s'ha de fer més efectiva, per això hi ha d'haver més seguiment per part de les autoritats. També es comenta la qüestió de la degradació dels camins. S'haurien de valorar els usos i gradació d'activitats segons impacte, amb criteri tècnic i adaptant el *know-how* tradicional en l'actualitat. Establir xarxa de camins clara i amb categorització de camins clara. S'ha d'avançar cap a l'establiment de zones de pas a carreteres, que, al cap i a la fi, eren camins antics. És important deixar clara la crítica frontal de l'Associació de Propietaris a la Llei de Camins, ja que la conceben com un atac directe a la propietat privada.

El **grup d'usos recreatius** és un dels més crítics amb el PORN. Coincideixen en criticar l'arbitrarietat de la zonificació en casos concrets, així com la falta de justificació tècnica o la manca de transparència d'aquesta, en cas de ser-hi. També s'assenyala el fet que no existeixi el PRUG, malgrat que el seu desplegament es recull a l'Article 61 del PORN. És per això que les principals propostes són una revisió

de la zonificació que compti amb la participació dels agents involucrats i sigui més transparent, obeint només a criteris tècnics ben fonamentats. També es demana la redacció del PRUG d'acord amb aquest PORN modificat. Una vegada feta aquesta nova zonificació hi ha sectors que van més enllà i reivindiquen la possibilitat de tenir en compte la qüestió temporal, el que s'anomena regulació dinàmica, sempre guiada per criteris tècnics. En cas que això no basti i s'hagi de limitar l'accés, es demana fer distinció entre aficionats i federats, ja que aquesta darrera acreditació funcionaria com a garantia de bones pràctiques i l'existència d'una organització responsable. També es recalca la importància de transmetre la normativa a la societat. Pel que fa a la Llei de Camins, és el grup que més suport l'hi dona quant a contingut i intenció, tot i que fan una forta crítica a la seva manca d'aplicació. També s'apunta a les contradiccions que es donen entre administració local, Consell i GOIB. Es demana que s'acabi el catàleg de camins i que aquest es faci de forma unitària entre administracions. Quant als camins privats, més col·laboració entre propietaris i federats.

El grup de **professionals de turisme actiu** coincideix bastant amb els usos recreatius. Destaquen el fet que la tramitació del PORN va néixer com a acord al Consell de Govern, sense passar pel Parlament. De la Llei de Camins també s'assenyala l'error de situar la responsabilitat última de la seva aplicació en els Ajuntaments, ja que

aquesta administració és la més pròxima a les propietats i això pot induir a determinants interessos contraposats. Les propostes són les mateixes, afegint matisos com la consideració del senderisme com a activitat tradicional o el guiatge de muntanya com a activitat permesa en segons quines circumstàncies. La Llei de Camins ha d'assegurar també que la dotació pressupostària assegura el seu desplegament efectiu.

El **sector conservacionista** apunta al fet que les mancances es troben més en l'aplicació que en la mateixa concepció del marc legal, malgrat que la mateixa concepció de Paratge i no Parc Natural ja és indicatiu de qüestions fonamentalment polítiques que suposaren una gran polèmica en el seu moment. Es defensa que un espai natural es pot gestionar sense l'existència de PRUG, i de fet d'11 espais només 4 tenen PRUG. Això deixa una gestió amb més marge d'improvisació, fent més evident la manca de mitjans de l'administració pública per fer front a aquesta gestió. S'han millorat les zones d'exclusió, però es pot anar més enllà en la seva definició. Es critica també la modificació dels criteris d'accés a aquestes zones afegint els interessos culturals, la qual cosa evidencia una contradicció entre interessos patrimonials i ambientals. Tot i que s'està molt a favor del concepte de zona d'exclusió també s'apunta al perill que aquestes formin part dels interessos de mercantilització del territori.

Els **actors de l'administració pública** entrevistats coincideixen en el fet que la normativa s'ha de fer més clara i accessible a la societat civil. Alguns d'ells valoren que el PORN o la LEN presenten deficiències en el moment en que no tenen en compte els gestors rurals, per exemple en el fet que parcel·les petites amb construccions en runes que no es poden reformar. La defensa del concepte de zona d'exclusió és unànime, reivindicant el poc territori en percentatge que suposa i el fet que aquest sigui pràcticament inaccessible. Es comenta que s'ha magnificat aquesta qüestió, tant per importància real com pel fet que l'exclusió no és total. Asseguren que aquestes zones estan justificades en la immensa majoria de casos, tot i que la revisió de la zonificació pot ser positiva, afegint el fet que des del 2007 han aparegut noves activitats que no estan recollides. El PORN s'ha d'adaptar a la realitat actual. Quant a la possibilitat que la federació actuï com a garantia que permeti l'accés no es contempla com una proposta vàlida ni realista. Pel que fa a la manca de PRUG es culpabilitza a la manca de recursos i personal.

Parlant de la Llei de Camins es critica que aquesta dona eines que no s'estan emprant. El Catàleg de Camins adaptat a la llei ja fa passar els camins a l'inventari de béns públics: la llei habilita d'ofici a eliminar barreres i obrir camins. Els Ajuntaments tenien catàlegs que eren més inventaris. Hi hauria d'haver un inventari

digital de camins públics recollits al catàleg de camins, servint d'informació pública. És clau el foment de les rutes senderistes per assegurar el passeig de forma segura i controlada. El Consell falla en tant que no potencia la publicació de Catàlegs. Tampoc s'ha muntat la plataforma electrònica. Les principals propostes quant a marc legal és avançar cap a una regulació adaptativa o dinàmica que elimini les limitacions fixes en cas de ser possible amb criteris tècnics. A

més, la Llei Serra de Tramuntana avança en la qüestió d'una major coordinació entre institucions per tal de millorar la governança de la Serra, tot i que en cap cas es planteja una simplificació d'aquesta. Pel que fa als catàlegs de camins municipals es destaca l'ajuda directa per part del Consell perquè els ajuntaments els desenvolupessin. També es vol destacar la modificació del Pla Especial GR 221.

Finançament

Valoració

En aquest punt hi ha pràctica coincidència. Tots els grups consideren que el finançament és insuficient per dur a terme una correcta gestió del territori.

Mancances i propostes

El **grup de gestors i propietaris de finques** se centren en dos punts. En primer lloc, s'hi troba la qüestió fiscal: es reivindiquen beneficis fiscals lligats al manteniment de finques i a les externalitats positives que això deriva, tant paisatgístiques com mediambientals o culturals. Per altra banda, hi ha el finançament públic. Es demana una major senzillesa per a l'accés a convocatòries. La crítica és que no hi ha cap diferencial respecte a la Serra de Tramuntana, mentre que aquesta suposa uns costos majors per a treballar la terra.

El segon grup (**usos recreatius**) coincideix en el fet que manca finançament per la conservació dels espais i camins, senyalització, noves rutes, informadors ambientals, caminers, garriguers, etc. Es comenta que l'ITS s'hauria de dedicar més a la Serra, principalment en la gestió de finques públiques i manteniment de la xarxa de camins. Es critica la brutor de les zones més accessibles i massificades, tot i que això és un problema més de prevenció (sensibilització) que d'actuació. S'apunta també a la possible col·laboració de l'administració pública a finques privades a canvi de garantir l'ús públic.

Els guies, per la seva banda, destaquen la diferència entre grans i petits propietaris quant al flux de finançament, assegurant que hi ha fortes dificultats dels segons per accedir a ajudes. Destaquen que la senyalització és fàcil i barata, més si es

tenen en compte els beneficis en seguretat que suposa. Hi ha l'opinió que la inversió no és permanent ni sostinguda en el temps. Es fan grans inversions puntuals i després s'abandona, per la qual cosa seria molt millor una inversió ajustada i permanent centrada en la conservació i el manteniment en lloc de la renovació. També es comenta la qüestió de l'ITS com a font de finançament.

Les entitats ecologistes destaquen que, tenint en compte el paper clau de la gestió de finques en la conservació del medi i el fet que aquesta no sigui rendible, aquesta ha de ser una activitat subvencionada si es tenen en compte els beneficis socials que genera. També es comenta la possibilitat que l'administració assumeixi directament certes tasques no rendibles a partir d'empreses i treballadors públics, com és el cas de la conservació de marges o la gestió forestal.

L'administració pública admet que en el seu dia a dia es troben amb manca de recursos respecte del que seria òptim. Aquesta manca de recursos es reflecteix principalment en falta de personal. Aquest no només fa referència a tasques de vigilància, sinó molt més encara de part tècnica i d'informació i educació sobre ús públic, que haurien de precedir la supervisió. Calen recursos humans i equip fix, sense això els recursos econòmics i projectes no es poden desenvolupar. L'equip s'ha de poder reciclar, formar i adaptar a les innovacions en l'ús públic. El personal ha de ser propi, no empreses

externes. Un altre punt on s'evidencia la manca de recursos és en la falta d'indicadors ni mitjans per avaluar els impactes derivats de la massificació. No hi pot haver una gestió de l'ús públic coherent sense monitoratge. Com ja s'ha avançat, un punt en el qual coincideixen tots els agents és en el potencial d'ampliar la Xarxa d'Àrees de Lleure a la Natura (XALEN), sobretot les periurbanes. Aquestes servirien com a element dissuasiu per a destensar les zones més visitades actualment. Una possibilitat per a l'ampliació de la Xarxa seria la seva cogestió amb empreses d'Economia Social i Solidària com AMADIP Esment.

Per la banda del Consorci cal destacar que des de la seva creació s'ha anat amplificant el pressupost anualment, de forma que han augmentat en aquest sentit les ajudes directes a ajuntaments, món associatiu i teixit productiu. Així i tot, existeix el límit de capacitat de gestió d'aquestes partides, molt vinculada a la manca de personal. També s'ha de destacar que moltes d'aquestes actuacions topen amb la manca de recursos i capacitat de gestió dels ajuntaments.

Regulació

Tots els agents entrevistats coincideixen en el fet que s'ha de regular l'ús públic. Quant a quin ha de ser la institució o entitat encarregada d'aquesta gestió hi ha diversitat d'opinions, fins i tot al mateix grup d'entrevistats.

Les principals línies de consens o sentits comuns es poden sintetitzar de la següent manera:

- Les tasques de protecció dels espais naturals corresponen a la Conselleria de Medi Ambient del Govern. A les entrevistes hem trobat la idea estesa d'aquesta institució com a la més conservacionista en aquest sentit, ja que és la que compta amb les principals figures jurídiques de protecció del medi.
- El Consell, per la seva part, és percebut més com una institució de conservació del patrimoni i dinamització econòmica, sobretot des de la creació de la figura del Consorci.
- Els Ajuntaments s'han considerat en qualque cas com a les entitats que millor gestionarien els conflictes d'ús públic, tot i que es reconeix la manca de recursos i capacitat de coordinació.
- S'han d'evitar duplicitats de competències i embulls burocràtics. Cal avançar cap a un major repartiment dels rols i una governança més fluida.
- Tots els actors entrevistats coincideixen en la importància d'una major participació a l'hora de dur a terme aquesta gestió, sigui millorant les fórmules actuals o avançant cap a nous models de governança que incorporin la societat civil i els agents implicats en les tasques de

gestió de l'ús públic. Un exemple d'una entitat semblant i amb un bon funcionament és la mesa permanent del Consorci.

Pel que fa al criteri que guïi aquesta gestió, i entenent que aquest no és més que una ordenació de prioritats, destaquen els punts següents:

- Hi ha un fort consens en el fet que el principal criteri que ha de guiar la regulació de l'ús públic ha de ser la conservació del medi natural. Aquesta conservació s'ha de basar en valoracions tècniques, de les quals se n'ha de derivar una legislació coherent.
- Molt lligada a aquesta primera qüestió trobam la necessitat de conservar el paisatge i les activitats tradicionals que l'han conformat, principalment la gestió de les finques a partir d'una activitat productiva agrària, ramadera i cinegètica. Per aquest motiu s'ha de fer front als desequilibris econòmics que han provocat el constant retrocés d'aquest sector. Un avantatge que tenim és que els espais que s'han de destinar a aquests usos ja han estat definits històricament, cal recuperar-los i dotar-los de viabilitat econòmica.
- L'ús públic és un dret inalienable de la societat mallorquina, i cal tenir en compte els seus beneficis en termes de salut pública i benestar. Aquest

no és en cap cas incompatible amb els altres dos criteris. Cal definir bé els espais que pertocuen a cada un i les normes de convivència que els harmonitzaran.

- Les activitats econòmiques no tradicionals s'han de desenvolupar en la mesura que siguin compatibles amb els altres usos.

Participació

Com ja s'ha avançat, tots els agents entrevistats coincideixen en el fet que existeix una manca de participació pel que fa a la gestió de l'ús públic. S'han de millorar i fer efectius els canals legals ja existents, però sobretot se n'han de crear de nous en cas de ser necessari. En el cas del Consorci existeix la mesa permanent, però en el cas del Paratge s'ha de posar en marxa la figura de Junta Assessora que ja contempla el Decret de Declaració del

Paratge Natural. Una opció és transformar l'actual Autoritat de Gestió, que no és operativa, en una Junta Assessora efectiva. També és important avançar en una major representativitat d'aquests òrgans, per la qual cosa és imprescindible l'organització de tots els agents implicats segons els seus interessos i reivindicacions col·lectives. Un bon exemple en el cas de la gestió de camins és la [Taula de Camins de l'Alt Pirineu i Aran](#).

Conclusions

Una vegada realitzades totes les entrevistes i ordenada la informació és quan podem apuntar algunes idees i conclusions, que es recullen a la taula següent:

REPTES	
GRUP 1	• Major suport al sector primari i la seva tasca de gestió ambiental i paisagística • Millorar la informació i senyalització de zones ramaderes, per exemple amb la instal·lació de panells • Sensibilitzar la societat en la importància d'aquest sector
GRUP 2	• Millorar la comunicació entre excursionistes i propietaris, ja sia de forma directe com a través de les respectives associacions • Considerar el fet d'estar federat com a distintiu a tenir en compte a l'hora de regular l'ús públic • Conservació a partir d'una visió integral més enllà de les activitats recreatives
GRUP 3	• Considerar l'Associació de Guies com a interlocutor vàlid amb propietaris i administració • Combatre la intrusió laboral • Ordenances municipals sobre ús públic als municipis de la Serra
GRUP 4	• Suport a les activitats primàries • Considerar la mercantilització i turistificació de l'espai com una amenaça • Prioritzar el valor d'ús de la Serra • Incloure l'ús públic com un dels vectors dels acords de custòdia
GRUP 5	• Millorar els sistemes d'informació amb indicadors precisos i monitoratge • Ampliar la Xarxa d'Àrees Recreatives, principalment a les zones periurbanes
MARC LEGAL I NORMATIU	
GRUP 1	• Tenir en compte diferències quant a modalitat de caça • Millor aplicació de la Llei de Camins eliminant la inseguretat jurídica pels propietaris • Valorar els usos segons impacte i capacitat de reposició dels camins • Establir una xarxa de camins clara
GRUP 2	• Revisió de la zonificació del PORN amb més participació • Major transparència en els criteris i motius de la zonificació • Avançar cap a una regulació dinàmica o adaptativa • Millorar la transmissió de la normativa a la societat civil • Catàleg de camins únic i unitari entre administracions

GRUP 3	• Considerar el senderisme com a activitat tradicional • Assegurar dotació pressupostària per fer efectiva la Llei de Camins
GRUP 4	• Millorar la definició de les zones d'exclusió
GRUP 5	• Clarificació de la normativa i difusió pública • Creació d'inventari digital de camins públics i potenciar els catàlegs de camins • Foment de les rutes senderistes • Major coordinació entre institucions i simplificació de la governança • Modificació Pla Especial Ruta de pedra en sec
FINANÇAMENT	
GRUP 1	• Beneficis fiscals lligats al manteniment de finques • Simplificar l'accés a convocatòries • Actuacions directes de l'administració pública per a la gestió forestal i conservació del patrimoni
GRUP 2	• Millorar senyalització • Millor gestió de finques públiques
GRUP 3	• Inversió més centrada en el manteniment que en la renovació
GRUP 4	• Actuació directe de l'administració pública
GRUP 5	• Monitoratge i indicadors d'afluència • Ampliació de la XALEN
PARTICIPACIÓ	
	• Activar la Junta Assessora del Paratge • Crear una Taula de Diàleg com a passa prèvia a la creació d'una Taula de Camins • Millorar la representativitat

TRAMUNTANA **XXI**